

Noora Knapp

PÖLLÖJÄ, LEIJONIA JA LAMPAITA

Puolueiden puheenjohtajien onnistumiset ja epäonnistumiset toimittajien näkökulmasta MTV Uutisten eduskuntavaalitentissä vuonna 2019

Informaatioteknologian ja viestinnän tiedekunta

Kandidaatintutkielma

Huhtikuu 2021

TIIVISTELMÄ

Noora Knapp: Pöllöjä, leijonia ja lampaita – puolueiden puheenjohtajien onnistumiset ja epäonnistumiset toimittajien näkökulmasta MTV Uutisten eduskuntavaalitentissä vuonna 2019

Kandidaatintutkielma

Tampereen yliopisto

Journalistiikan ja viestinnän tutkinto-ohjelma

Huhtikuu 2021

Tässä kandidaatintutkielmassa tarkastellaan kolmen eri median toimittajien kirjoittamia arvioita puolueiden puheenjohtajien suoriutumisesta *MTV Uutisten* järjestämässä eduskuntavaalitentissä 10.4.2019. Tutkimus tarkastelee *Helsingin Sanomien*, *Iltalehden* ja *MTV Uutisten* toimittajien arvioiden perusteella, millaista kuvaa arviot puheenjohtajien onnistumisista ja epäonnistumisista luovat poliitikoista.

Aineisto koostuu *Helsingin Sanomien*, *Iltalehden* ja *MTV Uutisten* verkkosivuilla julkaistuista artikkeleista, joissa toimittajat arvioivat *MTV Uutisten* järjestämään eduskuntavaalitenttiin osallistuneiden eduskuntapuolueiden puheenjohtajien suoriutumista tentissä. Kaikki kolme artikkelia julkaistiin vaalitenttien jälkeen 10.4.2019.

Aineistoa analysoitiin diskurssianalyysin avulla. Diskurssianalyysin tuloksena aineistosta erotettiin neljä diskurssia: onnistumisen diskurssi, epäonnistumisen diskurssi, sisällöllinen diskurssi ja tulkinnallinen diskurssi. Tutkimuksen teoreettinen pohja nojautuu politiikan medioitumisen, politiikan henkilöitymisen ja mediatapahtuman käsitteisiin. Tutkimuksen tulokset osoittavat, että vaalitentissä onnistuminen vaati puolueiden puheenjohtajilta toisten poliitikkojen haastamista. Myönteistä palautetta annettiin myös itsevarmuudesta, ärhäkkydestä ja napakoista puheenvuoroista. Epäonnistumisen diskurssi loi poliitikoista taas näkymätöntä, rönsyilevää ja epäselvää kuvaa.

Aineistosta erotettiin runsaasti vaalitenttien sisältöjä käsitteleviä kommentteja, joissa toimittajat eivät arvottaneet poliitikkojen puheenvuoroja, vaan kommentointi oli neutraalia. Ristiriitaisimman kuvan poliitikoista antoi tulkinnallinen diskurssi, joka loi poliitikoista inhimillistä ja vaillinaista kuvaa: poliitikot turhautuivat, harmistuivat ja olivat hiljaa. Analyysi osoittaa, että toimittajat rakensivat kommentteillaan vaalitentistä ainutlaatuisia mediatapahtumaa, ikään kuin urheilukilpailua, josta haluttiin löytää voittaja. Voittajan kruunaaminen ja kilpailuasetelman korostaminen uhkaavat kuitenkin vaalitenttien keskustelun tasoa.

Avainsanat: Henkilöityminen, politiikan medioituminen, mediatapahtuma, vaalitentti ja diskurssianalyysi.

Tämän julkaisun alkuperäisyys on tarkastettu Turnitin Originality Check ohjelmalla.

SISÄLLYSLUETTELO

1. JOHDANTO	1
2. TUTKIMUKSEN ONGELMANASETTELU	3
2.1 Poliitikan medioituminen	3
2.2 Poliitikan henkilöityminen	6
2.3 Vaaliohjelmat mediatapahtumana	8
2.4 Tutkimuskysymykset	12
3. AINEISTO JA MENETELMÄT	13
3.1 Tutkimusaineisto	13
3.2 Tutkimusmenetelmä	14
4. ANALYYSI JA TULOKSET	16
4.1 Onnistumisen diskurssi	16
4.2 Epäonnistumisen diskurssi	18
4.3 Sisällöllinen diskurssi	20
4.4 Tulkinnallinen diskurssi	21
4.5 Artikkelien visuaaliset elementit	23
4.6 Tulokset ja tutkimuskysymyksiin vastaaminen	24
5. POHDINTAA	29
5.1 Tutkimuksen reflektio	29
5.2 Tutkimuksen laajempi merkitys	30
LÄHTEET	31
AINEISTO	34

1. JOHDANTO

”Torstaina nähtiin ensin hymyilevä, sitten turhautunut ja lopuksi ’meditoiva’ Halla-aho, joka oli sote-raportin suhteen yllättävän sovitteleva, mutta hiiltyi asuntokysymyksissä.” Näin *Iltalehden* politiikan toimittaja Kreetta Karvala kommentoi perussuomalaisten puheenjohtaja Jussi Halla-ahon suoriutumista *MTV Uutisten* järjestämässä eduskuntavaalitentissä 10.4.2019.

Toimittajan lyhyeen kommenttiin mahtuu useita yksityiskohtaisia tulkintoja. Toimittaja luonnehtii tekstissä esimerkiksi politiikon esiintymistä, ilmeitä ja tunnelmaa. Viestinnän professori Pekka Isotaluksen (2017, 155) mukaan sanomalehdet ovat lisänneet uutisointiaan vaaleista 2000-luvulla ja samalla ovat lisääntyneet myös toimittajien omat arviot ja kommentit poliitikoista ja politiikasta. Tämän Isotalus (2017, 64) katsoo olevan yhteydessä televisioväittelyihin.

Kotimaan politiikan katsotaan medioituneen ja politiikan julkisuuden henkilöityneen 1990-luvulta alkaen samalla, kun television ja vaalikeskusteluiden merkitys kasvoi (Borg 2020, 243). Poliittikkaa on totuttu seuraamaan mediasta, mutta tiedon ohella media välittää politiikan tapahtumista aina myös jotain muuta: tunteita, tulkintoja ja sisällöllisiä valintoja, joita toimittajat tekevät päivittäin työssään. Valinnat heijastuvat myös politiikan journalismiin ja siihen, millaista kuvaa puolueista ja yksittäisistä poliitikoista luodaan.

Politiikan kiinnostavuus ja medianäkyvyys korostuu vaalien alla. Samalla myös poliitikkojen välinen kilpailuasetelma kiristyy. Vaikuttavimpia kilpailuareenoja ovat televisoidut vaaliväittelyt, joita on järjestetty jo yli 50 vuoden ajan (Isotalus 2017, 154). Vaaliohjelmista on tullut poliittisia tapahtumia, joissa poliitikot kilpailevat toisiaan vastaan asiaosaamisen ohella myös esiintymistyylin ja persoonansa kautta. Kilpailun voittaja selviää jälkikäteen mediasta, kun toimittajat arvostelevat poliitikkoja ja heidän suoriutumistaan vaalitentteissä. Tekstit ovat kuvailevia ja ne koostuvat pitkälti yksittäisten toimittajien omista tulkinnoista. (Pitkänen 2014.)

Politiikan tutkija Ville Pitkäsen (2014) väitöskirja havainnollistaa, millaista roolia televisioidut vaalikeskustelut ja niihin liittyvät sanomalehtikirjoitukset näyttelivät 1960–1980-luvuilla. Tuoretta tutkimusta siitä, millaisia vaalitenttejä koskevat journalistiset tekstisisällöt ovat nykyään Suomessa, on kuitenkin vähän. Televisioituja vaalitenttejä pidetään merkittävänä (Isotalus 2017, 149), ja näkemykseni mukaan vähintään yhtä suuri merkitys on myös sillä, millä tavalla vaalienteistä kirjoitetaan jälkeenpäin. Vaalikeskusteluiden jälkeen kirjoitettujen arvioiden ja kommenttien on osoitettu vaikuttavan kansalaisten käsityksiin siitä, kuka vaalitentissä on onnistunut tai epäonnistunut (Isotalus 2017, 154).

Tarkastelen tässä tutkimuksessa miten kolmen eri median toimittajat kirjoittivat eduskuntapuolueiden puheenjohtajien suoriutumisesta *MTV Uutisten* järjestämässä eduskuntavaalitentissä 10.4.2021. Tarkastelen *Helsingin Sanomien*, *Ilta-lehden* ja *MTV Uutisten* toimittajien arvioiden perusteella, millaisia tulkintoja tentin puheenjohtajista tehtiin ja millaista kuvaa arviot rakentavat poliitikoista. Lisäksi vertailen aineistoni tuloksia mediakohtaisesti.

Tutkimuksen teoreettinen pohja nojautuu *politiikan medioitumisen*, *politiikan henkilöitymisen* ja *mediatapahtuman* käsitteisiin. Avaan käsitteiden taustoja ja merkityksiä tutkimuksen luvussa kaksi. Esittelen tämän luvun yhteydessä myös tutkimuskysymykset. Kolmannessa luvussa esittelen tarkemmin tutkimusaineiston ja tutkimusmenetelmän. Hyödynnän tutkimuksessa diskurssianalyysia. Luku neljä pitää sisällään aineiston analyysin. Vastaan tässä luvussa myös tutkimuskysymyksiin ja tiivistän analyysin tulokset. Tutkimuksen lopuksi pohdin tulosten merkitystä laajemmassa kontekstissa.

2. TUTKIMUKSEN ONGELMANASETTELU

Esittelen seuraavaksi tutkimuksen kannalta olennaisimmat käsitteet. Tutkimuksen teoreettinen viitekehys rakentuu henkilöitymisen, medioitumisen ja mediatapahtuman käsitteiden ympärille. Tarkastelen henkilöitymisen ja medioitumisen käsitteitä nimenomaan politiikan journalismin yhteydessä.

Luvussa 2.1 käsittelen medioitumisen käsitettä. Tarkastelen medioitumisen ilmiötä erityisesti politiikan uutisoinnin kontekstissa. Luvussa 2.2 tarkastelen henkilöitymistä ja sitä, millaista roolia se näyttelee politiikassa. Käsittelen henkilöitymistä erityisesti sen journalistisessa merkityksessä. Käsittelen tässä luvussa myös sitä, millaisia ristiriitaisia käsityksiä erilaiset tutkimukset esittävät henkilöitymisen ilmiöstä. Luvussa 2.3 käsittelen vaalitenttejä mediatapahtumana. Avaan tässä luvussa mediatapahtuman käsitettä ja sitä, millaisia mediatapahtumia vaalitentit ovat. Tarkastelen myös vaaliohjelmia koskevan journalistisen kirjoittelun historiaa. Lopuksi esittelen tutkimuskysymykset.

2.1 Poliitiikan medioituminen

Politiikkaa on totuttu seuraamaan median kautta: televisiosta, lehdistä, radiosta ja verkosta (Isotalus 2017,19). Media kertoo lukijoilleen erilaisista politiikan tapahtumista, päätöksistä, käännteistä ja skandaaleista. Poliitiikka on siis monelta osin median välittämää, aivan kuten muukin yhteiskunnallinen keskustelu (Alho 2012, 92). Tiedon ohella media välittää politiikan tapahtumista aina myös jotain muuta: vaikka journalistin ohjeisiin sitoutuneet mediat pyrkivät puolueettomuuteen, uutiset pitävät aina sisällään sisällöllisiä ja muodollisia valintoja, jotka voivat vaikuttaa lukijoille muodostuviin politiikan mielikuviin (Isotalus 2017, 19). Vaikka poliittiset aiheet saavat runsaasti palstatilaa, politiikalla on sanana ollut myös huono maine (Hakala, Herkman & Kantola 2012, 2). Journalismilla on aiempaa enemmän kykyä nostaa esiin esimerkiksi yksittäisiä skandaaleita, ja asioita tarkastellaan yhä useammin persoonien kautta (Reunanen 2012, 6).

Medioitumisen käsite kuvaa median läsnäoloa ja vaikutuksen merkittävyyttä ihmisten elämässä (Seppänen & Väliiveronen 2012, 41). Käsite on laaja ja siitä on Seppäsen ja Väliiverosen mukaan useita tarkempia määritelmiä. Medioitumisen määrittelyn hankaluus on yhteydessä median käsitteen määrittelyyn

(Ampuja, Koivisto & Väliverronen 2014, 23). Medioitumisen termistä löytyy myös useita eri kirjoitusasuja englanniksi ja suomeksi. Medioitumisen termi on kuitenkin vakiintunut ilmaisumuoto kotimaisessa viestinnän tutkimuksessa (Seppänen & Väliverronen 2012, 41) ja siksi hyödynnän sitä myös omassa tutkimuksessani. Seppäsen ja Väliverronen (2012, 43) mukaan medioitumista todistaa muun muassa median merkityksen korostuminen yhteiskunnallisesti merkittävien tapahtumien ja mullistusten myötä. Ajankohtaisena esimerkkinä tästä voidaan pitää esimerkiksi koronaviruspandemiaa, joka on vaikuttanut yhteiskuntaamme useilla eri tasoilla. Tilastokeskuksen (2021) väestön tieto- ja viestintätekniikan käyttö -tutkimuksen tuloksista selviää, että suomalaisten mediankäyttö on lisääntynyt koronapandemian aikana. Samalla myös sosiaalisen median alustojen käyttö yleistyi jopa ikäihmisten keskuudessa.

Teoksessaan *The Mediated Construction of Reality*, Couldry & Hepp (2016, 38) näkevät medioitumisen sosiaalisen muutoksen monimutkaisuuden asteittaisena lisääntymisenä. Tämä johtuu sosiaalisen muutoksen taustalla olevien tekijöiden lisääntymisestä viestinnän perusteissa. Teos myös painottaa sitä, että medioitumisen esiintyminen ja rooli on alueellisesti riippuvainen monista eri tekijöistä. Epätasaisuudesta huolimatta tämä ei tarkoita sitä, etteikö esimerkiksi sosiaalisen median globaalia leviämistä nähdä merkittävänä. (Couldry & Hepp 2016, 38.)

Seppäsen ja Väliverronen (2012, 41) mukaan medioitumisen käsitettä voidaan tarkastella ainakin kahdella tasolla. Makrotasolla tarkasteltuna voidaan havaita, että instituutiomme ovat riippuvaisia mediasta ja sen tarjoamasta näkyvyydestä (Seppänen & Väliverronen 2012, 41). Poliitiikan saralla tämä tarkoittaa muun muassa sitä, että poliitikot tarvitsevat palstatilaa ajamilleen asioille ja ajatuksille. Poliitikot ovat riippuvaisia median tarjoamasta julkisuudesta, mutta toisaalta myös media tarvitsee poliitikkoja, joiden kautta saadaan uutisaiheita (Isotalus 2017, 22). Isotalus (2017, 22) pitää tätä riippuvuussuhdetta medioitumisen perustana ja mahdollistajana. Koska politiikka on tullut entistä riippuvaisemmaksi mediasta, sen täytyy mukautua median toimintatapoihin: tämä näkyy esimerkiksi poliittisissa väittelyissä, jotka vastaavat yhä enemmän median tarpeita eli tarjoavat uutiskynnyksen ylittäviä tapahtumia (Ampuja, Koivisto & Väliverronen

2014, 27). Poliitikko koetaan siis median kautta, median muovaamana, eivätkä esimerkiksi vaaliväittelyt perustu ainoastaan ehdokkaiden tai äänestäjien tarpeisiin (Ampuja, Koivisto & Väliverronen 2014, 27).

Seppäsen ja Väliverronen (2012, 42) mukaan medioitumista voidaan tarkastella myös mikrotasolla. Tällä tasolla medioitumisesta voidaan irrottaa kaksikin näkökulmaa. Toisessa näkökulmassa medioitumista voidaan tarkastella vuorovaikutuksen silmin, jossa yhteydenpitoimme on riippuvainen teknisistä laitteista ja erilaisista sovelluksista. Teknisten ominaisuuksien myötä viestintä on aiempaa laajempaa ja media on kaikkialla, osana ihmisten arkea (Ampuja, Koivisto & Väliverronen 2014, 26). Toisaalta medioitumista voidaan tarkastella myös ikään kuin alustana, jonka kautta voimme tarkastella omia arvojamme ja ajatusmaailmaamme (Seppänen & Väliverronen 2012, 43). Mediaa kuluttavat lukijat voivat poimia mediasta aineksia tukemaan tai muuttamaan omaa identiteettiä. Seppäsen ja Väliverronen (2012, 43) mukaan media ei sanele identiteettejä, mutta median yhteiskunnallisen aseman vaikutuksia yksilöihin ei tule vähätellä.

Medioitumisen käsitteen avulla voidaan tarkastella muun muassa sitä, onko medialla liikaa valtaa siinä, mitä ja miten politiikkaa käsitellään julkisuudessa (Väliverronen & Kunelius 2009, 226). Väliverronen ja Kuneliuksen (2009, 226) mukaan politiikan medioitumista tarkasteltaessa on tärkeää määritellä se, mitä medioitumisella tarkoitetaan. Medioituminen voidaan heidän mukaansa ymmärtää toimintana, jossa politiikkaa tehdään median kautta tai toimintana, jossa poliitikkojen on sisäistettävä median toimintatavat ja mukauduttava niiden asettamiin vaatimuksiin, jotta poliittisella uralla eteneminen olisi mahdollista. Tarkastelen tässä tutkimuksessa medioitumista hyödyntäen Isotaluksen määrittelemää mediaa ja poliitikkoja sitovasta riippuvuussuhteesta. Isotalus (2017, 19) kirjoittaa teoksessaan Mediapoliitikko medioitumisesta seuraavanlaisesti:

”Medioituminen (engl. mediatization) tarkoittaa yhteiskunnallista muutosprosessia, jossa mediasta on tullut erityisen vaikutusvaltainen yhteiskunnan eri alueilla, esimerkiksi politiikassa.”

Isotaluksen mukaan poliitikon, äänestäjän ja median välillä vallitsee riippuvuus-suhde: poliitikko saa medialta julkisuutta ja media poliitikolta materiaalia, äänestäjältä poliitikko saa luottamusta ja äänestäjä saa poliitikolta puolestaan luotta-

musta ja kohtalonyhteyttä. Kohtalonyhteydellä Isotalus tarkoittaa sitä, että poliitikkoihin suhtaudutaan usein samalla tavalla, kuin muihinkin tunnettuihin henkilöihin: poliitikoista ollaan kiinnostuneita, mutta toisaalta heihin voidaan myös samaistua erilaisten yhtymäkohtien kautta. Äänestäjät tarjoavat medialle taas kysyntää ja klikkauksia ja medialta äänestäjä saa tietoa ja viihdettä. Tämä kolmen tahon välinen riippuvuussuhde on näkemykseni mukaan olennainen osa televisioituja vaalikeskusteluja ja niihin liittyviä journalistisia kirjoituksia, joita käsittelemän myöhemmissä luvuissa. (Isotalus 2017, 21.)

2.2 Poliitiikan henkilöityminen

Poliitikot eli politiikan tekijät ovat aina olleet olennaisessa roolissa politiikassa (Isotalus 2017, 51). Heidän rooli politiikan uutisoinnissa on myös valtava: esimerkiksi pääministeri Sanna Marinin nimi esiintyy kotimaan uutisissa päivittäin. Suomen Sosialidemokraattisen Puolueen poliittisista avauksista ei uutisoida vain puolueen nimissä, vaan poliittisia avauksia tekevät esimerkiksi Marin, Ilmari Nurminen ja Antti Lindtman. Tätä kutsutaan henkilöitymiseksi. Isotalus (2017, 51) määrittelee henkilöitymisen ilmiöksi, jossa huomio siirtyy puolueista yksittäisiin poliitikkoihin. Poliitikka on siis henkilöitynyttä, kun sosiaalidemokraattien sijaan Eveliina Heinäluoma esittää muutosta Helsingin asuntopoliitikkaan tai koomuksen sijaan Antti Häkkänen haastaa hallituksessa istuvaa Krista Kiurua kyselytunnilla.

Henkilöitymistä kuvaa osuvasti myös se, että ihmisten kiinnostus yksittäisiä poliitikkoja kohtaan on korostunut. Ehdokkaiden henkilökohtaiset ominaisuudet ja persoonat nähdään tärkeinä tekijöinä äänestäjien silmissä (Reunanen 2012, 9). Samalla puolueiden jäsenmäärät ovat pienentyneet, eivätkä ihmiset löydä poliitista kotiaan puolueista entisellä tavalla (Alho 2012, 92). Isotaluksen (2017, 52) mukaan suurten puolueiden on havaittu muuttuneen yhä vahvemmin yleispuolueiksi, jotka tavoittelevat mahdollisimman suurta kannatusta ja tukijoukkoa. Poliitiikan uudet sukupolvet taas ovat luoneet uudenlaisia toimintatapoja politiikkaan ja tekeminen on muuttunut myös sosiaalisen median tuomien mahdollisuuksien myötä (Hakala, Herkman & Kantola 2012, 2). Muutokset ovat vaikuttaneet myös politiikan journalismiin (Alho 2012, 92).

Poliittiset puolueet nojaavat yhä vahvemmin johtajiinsa, joista on tullut puolueiden äänitorvia ja mediakasvoja (Isotalus 2017, 63–61). Puheenjohtajien aseman on nähty myös vaikuttavan yhä vanhemmin kannatusmittausten tuloksiin (Borg, Kestilä-Kekkonen & Wass 2020, 49). Joskus puolueiden suosio voi rakentua liian vahvastikin yksittäisten johtajien varaan (Isotalus 2017, 52). Tästä hyvänä esimerkkinä voidaan pitää perussuomalaisten entistä puheenjohtaja Timo Soinia, joka nosti perussuomalaiset pienen kannatuksen puolueesta suurimpien joukkoon. Kannatuksen nousu oli paljolti Soinin ansiota, ja kun Soini kertoi jättäytyvänsä pois valtakunnan politiikasta ja puolueen johdosta, puolue ajautui kriisiin ja lopulta jakautui. Kansallinen vaalitutkimus eduskuntavaaleista 2011 osoittaa, että puolueen puheenjohtajan merkitys oli äänestettäessä suurin kokoomusta ja perussuomalaisia äänestäneiden kohdalla (Moring & Mykkänen 2012, 70).

Henkilöityminen kuvastaa siis sitä, kuinka politiikka nähdään pikemminkin yksittäisten henkilöiden valtataisteluna poliittisten ryhmien tai aatteiden sijaan. Henkilöitymisen ilmiöön kietoutuu hyvin olennaisella tavalla se, miten politiikasta kerrotaan ja uutisoidaan mediassa. Olennaisessa roolissa ovat muun muassa televisiossa esitetyt poliittiset ohjelmat, joissa poliitikot esiintyvät, sillä television ominaisuuksiin sisältyy lähetyksissä esiintyvien henkilöiden korostuminen. (Isotalus 2017, 51–53.)

Henkilökohtaiseen vaikutusvaltaan medioituneessa yhteiskunnassa vaikuttaa olennaisesti mediajulkisuus (Reunanen 2012, 7). Poliitikoiden kohdalla tämä tarkoittaa julkisuuden uusiin vaatimuksiin sopeutumista, joihin lukeutuu muun muassa oman yksityiselämän raottaminen (Hakala, Herkman & Kantola 2012, 2). Poliitikan henkilöityminen ja sen toteutuminen mediassa aiheuttaa politiikossa kuitenkin ristiriitaisia ajatuksia: Reunanen (2012, 13) tutkimuksessa poliitikot suhtautuivat henkilökeskeiseen mediajulkisuuteen aiempaa tutkimusta kielteisemmin, vaikka toisaalta sen merkitys vaalimenestyksen kannalta tunnistettiin. Aineisto esittää, että media on poliitikoille tärkeä väline yhteiskunnallisten tavoitteiden, oman aseman ja imagon edistämiseksi (Reunanen 2012, 18). Tutkimuksen haastatteluissa kävi kuitenkin ilmi, että liiallinen henkilökeskeinen julkisuus näyttäytyi pyrkyryydeltä ja jopa äänten kalastelulta epäolennaisin keinoin

(Reunanen 2012, 18). Havaintoa voidaan tarkastella *politiikan viiheellistymisen* kautta ja sen voisi olennaisesti liittää myös omaan tutkimukseeni. Aiheen rajaamisen kannalta olen kuitenkin päättänyt jättää politiikan viiheellistymisen käsitteen tämän tutkimuksen teoreettisen viitekehysten ulkopuolelle.

Henkilöitymisen käsite ei ole uusi vaan sitä voidaan pitää yhtä vanhana kuin politiikkaa itsessään, sillä poliittisia tavoitteita, avauksia ja puolueita ovat aina edustaneet henkilöt (Adam & Maier 2016, 215). Henkilöitymisen ilmiöstä on saatu vuosien saatossa ristiriitaisia tutkimustuloksia (Isotalus 2017, 55). Isotaluksen (2017, 55) mukaan siinä missä 90-luvulla politiikan osoitettiin henkilöityneen, myöhemmin useat tutkimukset osoittivat täysin päinvastaisia tuloksia. Ristiriitaisuutta selittää muun muassa käsitteen vaihtelevat määritelmät ja se, etteivät tutkimukset ole olleet kansainvälisiä, vaan keskittyneet tiettyjen maiden uutisointiin (Isotalus 2017, 55). Henkilöitymistä tarkasteltaessa tulisi ottaa huomioon myös vaalien konteksti eli kuinka eri vaalit korostavat henkilöitä, koska myös median uutisoinnin määrä vaihtelee vaaleittain (Adam & Maier 2016, 237). Esimerkiksi eduskuntavaalitutkimus vuodelta 2019 esittää, etteivät eduskuntavaalit ole henkilöityneet aiempaa enemmän enää 2000-luvulla, vaan muutos on tasaantunut (von Schoultz, Järvi & Mattila 2020, 191).

Henkilöitymistä kriittisestä näkökulmasta tarkastelleet Adam ja Maier (2016, 236) katsovat tutkimuksessaan, että ainoastaan median tavassa kertoa politiikasta on selvästi tapahtunut henkilöitymistä. Muilla osa-alueilla henkilöitymisen ilmiötä on hankalampaa yksiselitteisesti osoittaa (Isotalus 2017, 56–57). Adam ja Maier (2016, 234) esittävätkin, että henkilöitymisen ilmiön tarkastelussa tulisi kiinnittää enemmän huomiota siihen, että ymmärrämme niitä olosuhteita, jotka selittävät ja vaikuttavat henkilöitymisen tasoon, muotoon, uutisointiin ja kansalaisten äänestyskäyttäytymiseen.

2.3 Vaaliohjelmat mediatapahtumana

MTV Uutisten 10.4.2019 järjestämä ”Suuri vaalitentti” -nimeä kantanut eduskuntavaalitentti oli *MTV3*-kanavan 20. katsotuin tv-ohjelma vuonna 2019 (Finnpanel 2019). Ohjelma tavoitti yli 1,2 miljoonaa katsojaa. Suora lähetys toi suuren joukon suomalaisia yhteisen asian äärelle, mutta tapahtumien käsittely ja kertaa-

minen jatkui myös sen jälkeen, kun televisiokamerat sammuivat. Vaalitentin sisältöjä, tapahtumia ja käännteitä analysoitiin mediassa vielä samana iltana ja seuraavana päivänä. Kokonaisuutta voidaan kuvata ja tarkastella mediatapahtuman käsitteen kautta.

Teoksessaan *Media Events – The Live Broadcasting of History*, Dayan ja Katz (1992, 4–5) kytkevät mediatapahtuman käsitteen kiinteästi televisioon. Kirjoittajien mukaan televisio-ohjelmasta tulee mediatapahtuma kuitenkin vasta siinä vaiheessa, kun muut tiedotusvälineet alkavat rakentaa siitä ainutlaatuista tilaisuutta. Mediatapahtuma syntyy siis eri tiedotusvälineiden vuorovaikutuksen ansiosta. Tutkijat määrittelevät mediatapahtuman käsitteen poikkeuksena rutiiniin. Mediatapahtuma on usein jotain poikkeuksellista, jonka takia muun muassa muut suunnitellut tai rutinoituneet televisio-ohjelmat joutuvat siirtymään pois tieltä. Esimerkiksi *MTV Uutisten* Suurta vaalitenttiä varten on jouduttu todennäköisesti siirtämään tai perumaan jokin toinen ohjelma, jota muuten olisi esitetty kanavalla 10.4.2019. Mediatapahtumalle ominaista on Dayanin ja Katzin (1992, 5) mukaan myös se, että se tapahtuu suorana. Tästä syystä mediatapahtuman ominaisuuksiin lukeutuu niiden ennalta arvaamattomuus (Dayan & Katz 1992, 5).

Dayan ja Katz (1992, 7) lisäävät määritelmään myös ulottuvuuden siitä, että mediatapahtumat esitetään mediassa arvokkaasti, jopa seremoniallisella tavalla. Tällöin toimittajat luopuvat kriittisyydestä ja kohtelevat käsiteltävää aihetta arvokkuudella. Tämä voidaan havaita muun muassa *Ylen* vuosittain lähettämässä itsenäisyyspäivän juhlissa, joita toimittajat selostavat. Itsenäisyyspäivän juhlalatoeroavat kuitenkin suurelta osin esimerkiksi vaaliohjelmista, jotka ovat vakiintuneet viime vuosikymmenten aikana journalistisiksi kokonaisuuksiksi. Näin olen ohjelmissa toimittajia velvoittavat journalistin ohjeet. Muilta osin vaaliohjelmat täyttävät näkemykseni mukaan mediatapahtuman kriteerit: ne tuovat suuren yleisön yhteisen asian äärelle, ne ovat suorita tapahtumia, jotka menevät arkisten televisiorutiinien edelle ja niiden merkitys korostuu entisestään median kirjoituksissa etukäteen ja vaalitentin jälkeen.

Dayan ja Katzin mediatapahtuman määritelmä on saanut osakseen myös kritiikkiä. Kritiikki on kohdistunut muun muassa pyrkimykseen jättää traumaattiset tapahtumat käsitteen ulkopuolelle ja sen vahvaan sidoksisuuteen television kanssa jättäen verkkopohjaiset mediatapahtumat pois määritelmästä (Sumiala, Tikka, Huhtamäki & Valaskivi 2016, 99). Sumiala ja kumppanit (2016) ehdottavatkin, että mediatapahtumia voisi tarkastella laajemmin *hybridin mediatapahtuman* käsitteen avulla. Hyödynnän tässä tutkimuksessa kuitenkin Dayan ja Katzin (1992) perinteistä mediatapahtuman määritelmää, sillä aineistoni on suppea, eikä tutkimuksessa ole otettu huomioon vaalitentien näkyvyyttä sosiaalisessa mediassa.

Vuoden 1966 eduskuntavaalit olivat ensimmäiset ”televisiovaalit”. Lähtökohdat vaaliohjelmien tekemiseen olivat silloin varsin erilaiset kuin nyt: 1960-lukua määritteli pitkälti se, että tuolloin televisio oli vielä alisteinen radiolle, jota pidettiin vaaliohjelmien ensisijaisena välineenä. (Pitkänen 2014.) Televisiolla oli kuitenkin keskeinen rooli politiikan medioitumisessa (Herkman 2008, 5) ja siksi sen voidaan katsoa olevan olennainen osa suurempaa muutosta.

Vaaliohjelmat määriteltiin vielä 1970-luvulla julkisessa keskustelussa poliittisiksi keskustelutilaisuuksiksi, joiden tarkoituksena oli jakaa äänestäjille tietoa puolueiden poliittisista linjauksista. Siksi myös ohjelmia koskeva kirjoittelu keskittyi vahvasti 1960- ja 1970-luvuilla ehdokkaiden poliittisiin linjauksiin. Pitkäsen mukaan selkeä muutos havaittiin 80-luvulle tultaessa. Vuoden 1982 vaalien yhteydessä iltapäivälehdet löysivät uusia näkökulmia vaaliohjelmista kirjoitettuihin uutisiin: teksteissä kuvailtiin yhä keskusteluiden sisältöjä, mutta huomiota sai myös vaaliohjelmista välittyvät vaikutelmat ja ohjelmissa vallitseva tunnelma. Kirjoitusten kieli oli kuvailevaa ja kantaa ottavaa, ja toimittajat ottivat teksteissä runsaasti tulkinnallisia vapauksia. Samalla vaaliohjelmia käsittelevissä teksteissä hyödynnettiin yhä useammin populaarikulttuurista peräisin olevia ilmaisuja. (Pitkänen 2014, 168, 198.)

80-luvulle tultaessa kirjoitukset alkoivat luoda vaaliohjelmista Dayanin ja Katzin (1992) määritelmän kaltaisia mediatapahtumia. Kirjoitukset korostivat vaalikeskusteluiden ainutlaatuisuutta ja tapahtumallisuutta. Mielenkiinto siirtyi poliittikko-

jen linjauksista keskusteluissa esiintyviin henkilöihin eli poliitikkoihin ja heitä haastatteleviin toimittajiin. Vaaliohjelmista tuli median kirjoituksissa kokonaisvaltaisia tapahtumia, joissa yksittäiset poliittiset linjaukset eivät olleet enää ohjelmien päätarkoitus. (Pitkänen 2014, 169.) Herkman (2008, 11) katsookin, että viihteen ja asian raja televisioiduissa vaaliohjelmissa on monilta osin epäselvä.

Kirjoituksissa korostui myös poliitikkojen pärjääminen tenteissä ja erilaiset tunnereaktiot, joita katsojat omalla tavallaan tulkitsivat (Pitkänen 2014, 171). Pitkäsen (2014, 224) mukaan yksi syy median muutokseen politiikkaan suhtautumisessa oli puolueiden samankaltaistuminen, josta myös Isotalus (2017, 52) on kirjoittanut. Muutos pakotti median ja toimittajat tulkitsemaan politiikkaa uusista näkökulmista (Pitkänen 2014, 224). Huomio siirtyi yksittäisiin poliitikkoihin ja heidän esiintymiseen, persoonaan ja puhetapaan, joista muodostui poliitikoille tärkeä pääoma asiaosaamisen rinnalle (Pitkänen 2014, 224). Jo 1990-luvulla alkanut pääministerikysymyksen korostaminen vahvisti vaalikampailun henkilöitymistä puheenjohtajatasolle, joka pakotti puolueet painottamaan puheenjohtajien mediataitoja ja esiintymiskykyä (Borg, Kestilä-Kekkonen & Wass 2020, 49).

Pitkäsen mukaan voidaan katsoa, että nimenomaan iltapäivälehtien kirjoittelun myötä vaaliohjelmista muodostui kokonaisvaltaisia mediatapahtumia, joiden erityisyys korostui niiden saaman runsaan julkisuuden myötä. Iltapäivälehtien kirjoituksissa vaaliohjelmiä luonnehdittiin jännittäviksi, urheilukilpailuja muistuttaviksi tapahtumiksi. Vaaliohjelmista kirjoittavien toimittajien tehtäväksi muodostui näin välittää tietoa kilpailun osapuolten tunnelmista ennen ja jälkeen suorituksen. (Pitkänen 2014, 172–173.)

Median julkaisemat mielipidemittaukset ja arviot vaalikeskusteluiden onnistujista ja epäonnistujista ovat Pitkäsen (2014, 197) mukaan selkein esimerkki muutoksesta, joka sanomalehtien suhtautumisessa vaaliohjelmiin tapahtui. Kirjoitukset eivät enää keskittyneet puolueiden välisiin eroihin, vaan mielenkiinto siirtyi poliitikkoihin, jotka yrittivät maalata itsestään myönteistä kuvaa äänestäjille persoonaansa, pukeutumisen ja esiintymisen avulla ja näin ollen median tehtäväksi jäi toimia tämän poliittisen kilpailun arvostelutuomarina (Pitkänen 2014, 197). Toisaalta on kuitenkin osoitettu, että myös kansalaiset ovat itse kriittisiä sekä

median että politiikan suhteen ja pohtivat niiden roolia yhteiskunnassa (Hakala, Herkman & Kantola 2012, 3). Äänestäjien medialukutaito ja kriittisyys ei näkemyseni mukaan kuitenkaan poista kirjoitusten merkittävyyttä. Vaalikeskusteluiden merkitys tunnistettiin muun muassa vuoden 2011 eduskuntavaaleja tutkittaessa. Eduskuntavaaleista tehty kansallinen vaalitutkimus katsoo, että puolueiden edustajien menestyminen vaalikeskusteluissa oli selvästi aikaisempaa tärkeämpää. Aineisto osoittaa, että lähes joka toinen äänestäjä katsoi äänestämensä puolueen edustajan televisioesiintymisen vaikuttaneen omaan äänestyspäätökseen ainakin jonkin verran. (Moring & Mykkänen 2012, 68.)

2.4 Tutkimuskysymykset

Tämän tutkimuksen tarkoituksena on tarkastella *Helsingin Sanomien*, *Iltalehden* ja *MTV Uutisten* toimittajien kirjoittamia arvioita puolueiden puheenjohtajien suoriutumisesta *MTV Uutisten* järjestämässä eduskuntavaalitentissä 10.4.2019. Näen vaalitenttiin mediatapahtumana, johon kiteytyy medioitumiselle ja henkilöitymiselle ominaisia piirteitä. Tutkimus pyrkii tarkastelemaan medioitumisen, henkilöitymisen ja mediatapahtuman ilmiöitä yksittäisen tapauksen kautta. Tutkimuksen lähtöoletuksena on, että diskurssianalyysin avulla aineistosta pystytään tunnistamaan poliitikkoja ja heidän esiintymistään kuvaavia diskursseja. Tutkimus keskittyy siihen, millaista kuvaa nämä diskurssit luovat poliitikoista. Tutkimus pyrkii vastaamaan seuraaviin kysymyksiin:

1. Millaisia poliitikkoja kuvaavia diskursseja esiintyy *Helsingin Sanomien*, *Iltalehden* ja *MTV Uutisten* kirjoittamissa arvioissa *MTV Uutisten* Suuresta vaalitentistä 10.4.2019?
2. Onko aineistossa havaituissa diskursseissa nähtävissä eroja näiden kolmen median välillä?

Oletuksena on, että aineistosta on havaittavissa ainakin onnistumisen ja epäonnistumisen diskurssit, sillä aineistossa keskitytään poliitikkojen arviointiin. Pidän kuitenkin mahdollisena, että aineistosta on tunnistettavissa myös muita diskursseja, jotka voivat tarjota tutkimuksen kannalta hyödyllisiä havaintoja.

3. AINEISTO JA MENETELMÄT

Esittelen seuraavaksi tarkemmin tutkimuksen aineiston ja käyttämäni tutkimusmenetelmän. Hyödynnän tutkimuksessa diskurssianalyysia.

3.1 Tutkimusaineisto

Tutkimuksen aineisto koostuu *Helsingin Sanomien*, *MTV Uutisten* ja *Iltalehden* verkkosivuilla julkaistuista artikkeleista, joissa toimittajat arvioivat *MTV Uutisten* järjestämään eduskuntavaalitenttiin osallistuneiden puolueiden puheenjohtajien suoriutumista tentissä. Kaikki kolme artikkelia julkaistiin vaalitentin jälkeen 10.4.2019. *Helsingin Sanomien* arvioista vastasi yksin toimittaja Jussi Pullinen. *MTV Uutisten* arvioista vastasivat toimittajat Jussi Kärki, Eeva Lehtimäki ja Ilkka Ahtiainen. *Iltalehden* arviot kirjoittivat toimittajat Kreetta Karvala, Mika Koskinen ja Tommi Parkkonen. *Helsingin Sanomien* ja *Iltalehden* artikkelit koostuivat arvioiden lisäksi myös uutismaisesta osuudesta, jossa kerrattiin tentissä käsiteltyjä teemoja ja poliittisia kysymyksiä. Teksteissä kerrottiin, millaisia avauksia poliitikot olivat tehneet. Teksteissä hyödynnettiin erityisesti suoria sitaatteja poliitikoilta. Tällaista osuutta ei ollut lainkaan *MTV Uutisten* julkaisemassa artikkelissa. Keskityn tässä tutkimuksessa kuitenkin vain artikkeleiden arviointiosuuksiin.

Tarkastelen tässä tutkimuksessa myös artikkeleiden välisiä diskurssieroja ja siksi moniäänisyyttä lisätäkseni valitsin aineistoni materiaalit kolmesta eri mediakonsernista. *Helsingin Sanomat* omistaa Sanoma-konserniin kuuluva Sanoma Media Finland. Lehden kokonaistavoitettavuus viikkotasolla oli vuoden 2020 Kansallisen mediatutkimuksen mukaan yli 1,8 miljoonaa. *Iltalehteä* kustantaa Alma Media -konserniin kuuluva Alma Media Suomi Oy. Kansallisen mediatutkimuksen mukaan *Iltalehden* kokonaistavoitettavuus oli vuonna 2020 viikkotasolla yli 2,9 miljoonaa. Lehden digisisällöillä on keskimäärin yli 2,8 miljoonaa lukijaa viikoittain. *MTV Uutiset* taas on osa MTV Oy:ta, jonka omistaa teleoperaattori Telia Company AB. *MTV Uutiset* oli viidenneksi suosituin verkkomedia vuonna 2020 Reuters-instituutin Digital News Report -tutkimuksessa. Verkkosivujen viikkotavoitettavuus oli huhtikuun alussa vuonna 2021 noin 1,6 miljoonaa (Finnish Internet Audience Measurement 2021). Huomioin tutkimuksessani myös sen, että *MTV Uutiset* vastasi tarkastelun kohteena olleen vaalitentin jär-

jestämisestä ja haluan selvittää, näkyykö tämä jotenkin *MTV Uutisten* arvioiden sisällössä.

3.2 Tutkimusmenetelmä

Hyödynnän tutkimuksessa diskurssianalyysia. Laadullisen tutkimukseni kiinnostavuus perustuu siihen, miten asioista kirjoitetaan aineistossa eli miten teksteissä eritellään poliitikkojen onnistumisia ja epäonnistumisia ja millaista kuvaa kirjoitukset heistä luovat.

Diskurssianalyysiä ei tule mieltää selkeärajaiseksi tutkimusmenetelmäksi, vaan enemmänkin väljäksi teoreettiseksi viitekehukseksi (Jokinen, Juhila & Suoninen 2016, 21). Näin ollen se sallii erilaisia tarkastelun tapoja ja menetelmiä (emt., 21). Jokinen ja kumppanit (2016, 21) näkevät, että viitekehys rakentuu seuraavista teoreettisista lähtökohdista:

1. Oletus kielenkäytön sosiaalista todellisuutta rakentavasta luonteesta
2. Oletus useiden rinnakkaisten ja keskenään kilpailevien merkityssysteemien olemassaolosta
3. Oletus merkityksellisen toiminnan kontekstisidonnaisuudesta
4. Oletus toimijoiden kiinnittymisestä merkityssysteemeihin
5. Oletus kielenkäytön seurauksia tuottavasta luonteesta

On yksilöllistä, kuinka suuren painoarvon kukin näistä lähtökohdista saa erilaisissa tutkimuksissa (Jokinen, Juhila & Suoninen 2016, 21). Painotan omassa tutkimuksessani erityisesti lähtökohtia yksi ja viisi.

Diskursseja tutkimalla voimme ymmärtää, millaisia merkityksiä päivittäiset mediasisällöt pitävät sisällään (Seppänen & Väliverronen 2012, 104). Kieli ei kuitenkaan heijasta ympärillämme olevaa todellisuutta, vaan todellisuuden merkitysten tuottaminen tapahtuu itse kielessä, joka on perustaltaan sosiaalista eli ihmisen vuorovaikutuksen tuottamaa (Seppänen & Väliverronen 2012, 104). Käyttäessämme kieltä annamme merkityksen sille asialle, henkilölle tai kohteelle, josta puhumme ja kirjoitamme (Jokinen, Juhila & Suoninen 2016, 21).

Oma lähtökohtani tälle tutkimukselle on se, että näen aineistossa esiintyvät diskurssit sellaisina merkitysten kokonaisuuksina, jotka vaikuttavat lukijoiden käsitykseen siitä, kuinka poliitikot pärjäsivät vaalitentissä. Diskurssien avulla voidaan myös päätellä, millaisia piirteitä ja asioita pidetään poliitikkojen kannalta suotuisina ja epäsuotuisina.

Analysoin aineistoa käsittelemällä jokaisen poliitikkoja koskevan arvion lausekerrallaan. Jossakin tapauksissa kaksi lausetta liittyivät kuitenkin toisiinsa niin vahvasti, että analysoin sisällön kokonaisuutena, virketasolla. Havaittiin, että toimittajien kommentit olivat sisällöltään monipuolisia ja niissä tehtiin runsaasti erilaisia havaintoja. Siksi arviointien analysointi kokonaisuuksina olisi näkemykseni mukaan yksinkertaistanut kommenttien sisältöjä liikaa. Lausetason analyysin avulla arvioita oli mahdollista tarkastella monipuolisemmin ja näin ollen yksittäisistä arvioista oli mahdollista erottaa useita eri diskursseja. Diskurssit eivät siis sulkeneet toisiaan pois, vaan useamman diskurssin havaitseminen samasta arviosta oli tämän tutkimuksen analyysissä mahdollista.

Esittelen seuraavassa luvussa aineistoni tulokset diskurssi kerrallaan. Aineistoni koostuu yhteensä 63 arviosta. *Helsingin Sanomissa* jokaisesta puheenjohtajasta kirjoitettiin vain yksi arvio eli yhteensä yhdeksän arviota. *Iltalehden* ja *MTV Uutisten* artikkeleissa oli molemmissa 27 arviota, sillä molempien arvioista vastasivat kolme toimittajaa.

4. ANALYYSI JA TULOKSET

Diskurssianalyysin avulla aineistosta erottui neljä diskurssia. Havaitsemani diskurssit ovat onnistumisen diskurssi, epäonnistumisen diskurssi, sisällöllinen diskurssi ja tulkinnallinen diskurssi.

Esittelen seuraavaksi tutkimuksen tulokset. Analysoin aineistoa tunnistamalla arvioista ensin onnistumisen diskurssin ja epäonnistumisen diskurssin. Analysoidessani aineistoa käsittelin jokaisen poliitikkoja koskevan arvion lause kerrallaan. Tunnistettuani onnistumisen ja epäonnistumisen diskurssit analysoin jäljelle jäävät lauseet ja löysin niistä kaksi muuta diskurssia: sisällöllisen diskurssin ja tulkinnallisen diskurssin. Lopulta jokaisesta aineistossa esiintyneestä lauseesta oli tunnistettavissa jokin edellä mainituista diskursseista.

4.1 Onnistumisen diskurssi

Onnistumisen diskurssilla tarkoitan tässä tutkimuksessa sitä, että poliitikkojen esiintymistä ja suoriutumista vaalitentissä kuvataan suorituksena, jossa poliitiko on tehnyt jotain hyvää ja näin ollen hänen katsotaan pärjänneen vaalitentissä. Diskurssin avulla poliitikoista rakennetaan esiintyjä, jotka puhuvat selkeästi ja napakasti. Kommenteissa kuvaillaan poliitikkojen asiaosaamista, mutta painopiste on erityisen vahvasti poliitikkojen vahvassa ja vakuuttavassa esiintymisessä. Diskurssin avulla poliitikoista piirtyy itsevarma ja uskottava kuva. Onnistumisen diskurssia ilmentää muun muassa *Helsingin Sanomien* toimittajan kommentti Vasemmistoliiton puheenjohtaja Li Anderssonin suorituksesta:

”Andersson on varma esiintyjä ja argumentoi tentistä toiseen mielipiteensä selkeästi ja joukosta erottuen. Otti roolia etenkin talousosuudessa, ja haastoi Orpoa selkeästi puolueen vaaliohjelman koulutusasioiden tulopuolesta. Sotessa otti kaiken irti hallituksen 'farssista'.” (Pullinen 2019)

Onnistumisen diskurssissa poliitikot kuvataan ikään kuin taisteluareenalle, jossa he kilpailevat toisiaan vastaan. Myönteisessä valossa nähtiin erityisesti toisten osallistujien haastaminen: hyvää palautetta annettiin muun muassa haastamisesta, ärhäkkydestä ja kiittailemisestä. Esimerkiksi *MTV Uutisten* toimittajan

mukaan RKP:n puheenjohtaja Anna-Maja Henriksson ”Nappasi kiinni kuin terrieri yrityksestä lykätä sote-raportti yli vaalien” (Kärki 2019).

Toisaalta onnistumisen diskurssissa eräs poliitikko kuvattiin myös täysin päinvastaisessa valossa. Vaalitentti viimeisessä osiossa toimittajat pyysivät puolueen puheenjohtajia antamaan jokaiselle puheenjohtajalle kirjan. Muun muassa Sari Essayahin nähtiin kirjavalintansa avulla pääsevän ”kuittaamaan kristillisen perinnön tärkeydestä” Li Anderssonille (Pullinen 2019). Sen sijaan Kokoomuksen puheenjohtaja Petteri Orpon kirjavalinnasta kirjoitettiin seuraavalla tavalla:

”Lisäpöllö siitä, että puhui Annika Saarikolle kauniisti tentin lopussa antaessaan tälle Tatu- ja Patu-kirjan.” (Ahtiainen 2019)

Toimittajan kommentin perusteella voidaan tulkita, että vaikka onnistumiseen viittaavissa kommentteissa korostettiin haastamista ja syyttämistä, Petteri Orpon ele Annika Saarikolle nosti Orpon pisteitä toimittajan silmissä. Oman näkemykseni mukaan tämä on sidoksissa joukosta erottumiseen. Poliitikkojen nähtiin onnistuneen, jos he pystyivät erottumaan muiden puheenjohtajien seasta. Isotaluksen (2017, 155) mukaan myönteisiin arvioihin vaikuttaa myös se, millaisia odotuksia poliitikkoihin kohdistuu ennen vaalitenttejä. Tässä tapauksessa lähtöoletuksena voidaan nähdä, että Orpo ja Saarikko olisivat jatkaneet toistensa haastamista tentin loppumetreille saakka. Kokoomuksen puheenjohtaja kuitenkin toimi odotusten vastaisesti, ja näin ollen sai toiminnastaan myönteistä palautetta, vaikka toiminta poikkesi onnistumisen diskurssin yleiskuvasta.

Onnistumisen diskurssi loi vaalitentistä urheilukilpailun kaltaista mielikuvaa, jossa puolueen puheenjohtajista maalattiin toistensa kilpakumppaneita, joita he pyrkivät haastamaan. Samalla diskurssi vahvisti myös käsitystä siitä, millaista toimintaa hyvältä poliitikolta odotetaan: asiaosaamista, itsevarmuutta, ärhäkkyyttä ja vahvaa esiintymistä.

Iltalehden arvioissa 16:ssa kommentoitiin puheenjohtajien onnistumista ja *MTV Uutisten* arvioissa onnistumisen diskurssi löytyi 21 arviosta. Tunnistin *Helsingin*

Sanomien yhdeksästä arviosta kahdeksasta onnistumisen diskurssin. Onnistumisen diskurssi tunnistettiin yhteensä 71 prosentissa aineiston kommentteja.

4.2 Epäonnistumisen diskurssi

Epäonnistumisen diskurssilla tarkoitetaan tässä tutkimuksessa sitä, että poliitikojen toimintaa vaalitentissä kuvataan kielteisessä valossa. Poliitikot ovat joko epäonnistuneet tai muulla tavalla jääneet toisten vaalitentissä esiintyneiden kollegoiden varjoon. Epäonnistumisen diskurssi loi poliitikoista vaisua, heikkoa ja koukeroista mielikuvaa. Epäonnistuessaan poliitikot jäivät vaalitentissä sivurooliin, eivätkä he pystyneet vakuuttamaan toimittajia esiintymisellään tai asiaosaamisellaan. Toisin sanoen poliitikot jäivät mitäänsanomattomiksi, kuten yhdessä arviossa kirjoitettiin.

Epäonnistuessaan poliitikot jäivät ilman puheaikaa. Epäonnistumisen diskurssi korostaa sitä, etteivät poliitikot ottaneet tarpeeksi roolia tentin aikana. Osa puheenjohtajista jäi toimittajien arvioiden mukaan sivurooliin. Perussuomalaisten Jussi Halla-ahosta todettiin muun muassa, ettei hän ole parhaimmillaan näin isossa joukossa (Ahtiainen 2019) ja keskustaa edustaneen Annika Saarikon kerrottiin jääneen tentin loppupuolella ja sen talousosuudessa näkymättömäksi (Lehtimäki 2019).

Toisaalta puhe aika ei taannu automaattisesti myönteistä palautetta. Epäonnistumisen diskurssi ilmenee muun muassa arvioissa, joissa poliitikkojen kerrotaan hokeneen asioita tai olleen esimerkiksi koukeroisia ja rönsyileviä. Puheenvuoroja kuvailtiin muun muassa filosofisiksi pohdiskeluiksi ja monologeiksi. Kritiikkiä annettiin myös yli-innokkuudesta ja liian nopeasta puhetahdista. Tätä kuvastaa muun muassa *MTV Uutisten* toimittajan arvio Sinisen tulevaisuuden puheenjohtaja Sampo Terhon esiintymisestä, jossa sanavalinnalla ”vihdoin” korostetaan puheenjohtajan näkymättömyyttä tentissä. Kuvaus puheenvuoron pituudesta ja poliitikon puhetavasta kertoo ulosannin epäonnistumisesta:

”Kun pääsi vihdoon ääneen, tykitti Sinisten A-nelosen vaaliohjelman läpi minuutissa.” (Kärki 2019)

Epäonnistumisen diskurssissa poliitikkojen ulosanti ja esiintyminen on siis täysin päinvastaista, kuin onnistumisen diskurssissa. Poliitikkojen esiintyminen on epävarmaa, eivätkä he kykene tiivistämään puheenvuorojaan tarpeeksi selkeiksi tai sopivan pituisiksi.

Epäonnistumisen diskurssi ilmentää myös poliitikkojen olemusta ja vaalitentistä välittyviä, kielteisiä mielikuvia. Näitä kuvataan erityisesti *MTV Uutisten* arviossa perussuomalaisten Jussi Halla-ahosta. Halla-ahon kuvailtiin vaikuttaneen vaihulta ja välillä vaipuneen omiin ajatuksiinsa (Lehtimäki 2019). Myös *Iltalehden* arvioissa Halla-ahon kuvailtiin ”meditoineen” puheenvuoroa odotellessaan (Karvala 2019). Vihreiden puheenjohtaja Pekka Haavistoa sen sijaan verrattiin *Iltalehden* arviossa yhtä harmaaksi, kuin huhtikuista räntäsadetta keskustakirjasto Oodin taustalla (Parkkonen 2019). Sampo Terhosta *MTV Uutiset* kirjoitti seuraavalla tavalla:

”Ei ollut näkymätön, mutta ennemmin mitäänsanomaton.” (Ahtiainen 2019)

Epäonnistumisen diskurssi piti sisällään myös lukuisia kielikuvia ja vertauksia. Annika Saarikon kuvailtiin jääneen ”sivurooliin” (Parkkonen 2019) ja Antti Rinteen kerrottiin epäonnistuneen selittäessään ”Nato-sammakkoaan” ja uponneensa sen myötä ”syvemmälle suohon” (Karvala 2019). Li Andersson taas jäi ”telineisiin” vähän joka osiossa (Ahtiainen 2019), eikä Anna-Maja Henrikssonin esiintymisestä pysynyt toimittajan mukaan ”kirjoittamaan oodia” (Lehtimäki 2019). Epäonnistumisen diskurssi osoittaa, että toimittajat ovat ammentaneet politiikan termistön lisäksi arvioihinsa ilmaisuja ja kielikuvia myös arkikielestä ja populaarikulttuurista, aivan kuten Pitkänen (2014, 198) osoitti tapahtuneen jo 80-luvun aikana.

Epäonnistumisen diskurssi tunnistettiin tässä tutkimuksessa 43 arviossa eli 68 prosentissa kommentteja. Suuria eroja kolmen eri median välillä ei kuitenkaan ollut tunnistettavissa: *Iltalehden* arvioissa diskurssi tunnistettiin 17 kommentissa, *MTV Uutisten* arviossa 19 kommentissa ja *Helsingin Sanomissa* seitsemässä kommentissa.

4.3 Sisällöllinen diskurssi

Sisällöllisellä diskurssilla tarkoitetaan tässä tutkimuksessa sitä, että poliitikkojen toiminnasta kerrotaan poliittisten avausten ja keskusteluiden sisältöjen kautta ilman, että toimintaa arvotetaan. Diskurssi ilmentää poliitikkojen toimintaa neutraalilla tavalla. Seuraava kommentti kristillisdemokraattien puheenjohtaja Sari Essayahista kuvastaa diskurssia:

”Korosti koulutuspolitiikan merkitystä aluepolitiikassa.” (Koskinen 2019)

Diskurssi ilmentää poliitikkojen toimintaa ilman toimittajien mielipidettä tai tulkin-
taa tapahtumista. Teksteissä tuotiin ilmi poliitikkojen yksittäisiä linjauksia ja nä-
kökantoja, ei niinkään laajempia kokonaisuuksia tai keskusteluja. Pidän kiinnos-
tavana havaintona sitä, ettei sisällöllistä diskurssia tunnistettu läheskään kaikis-
ta toimittajien arvioista. Havaittiin 38 arviossa sisällöllisen diskurssin eli noin 60
prosentissa arvioista kommentoitiin myös vaalitentin asiasisältöjä. Näin ollen
vain osan puheenjohtajien kohdalla poliittisia linjauksiaan tuotiin esiin samalla,
kun joistakin puheenjohtajista kirjoitettiin vain heidän esiintymisensä ja olemuk-
sensa näkökulmasta. Tällainen kommentti kirjoitettiin muun muassa *MTV Uutis-*
ten arvioissa Anna-Maja Henrikssonista. Toimittaja ei kommentoinut Henrikssonin
avauksia lainkaan. Kommentissa tosin myös todettiin, ettei Henrikssonin
esiintymisestä jäänyt oikeastaan mitään mieleen. Tunnistin seuraavasta kom-
mentista epäonnistumisen ja tulkinnallisen diskurssin:

”Henrikssonin loppusuoran esiintymisestä ei voi kirjoittaa oodia. Oikein mi-
kään nosto ei jäänyt mieleen. Oli vaikeuksia päästä asiaan ja vastata tehtyi-
hin kysymyksiin.” (Lehtimäki 2019)

Iltalehden arvioissa sisällöllinen diskurssi oli tunnistettavissa 19 kommentissa,
MTV Uutisten arvioissa vastaavasti 15 kommentissa. *MTV Uutisten* arvioissa
sisältöjä kommentoitiin siis vähemmän, vaikka tentistä ei kirjoitettu uutisessa
erikseen, toisin kuin *Iltalehden* artikkelissa. *Helsingin Sanomien* ja *Iltalehden*
uutisissa arvioita taas edelsi uutismainen teksti, jossa vaalitentin sisällöistä ker-
rottiin. *Helsingin Sanomien* uutisessa sisällöllinen diskurssi havaittiin vain nel-
jässä

arviossa. Sisällöllinen diskurssi havaittiin kokonaisuudessaan 60 prosentissa arvioista.

4.4 Tulkinnallinen diskurssi

Tulkinnallisella diskurssilla tarkoitetaan tässä tutkimuksessa sellaisia merkityksiä, joissa toimittajat ovat ottaneet tulkinnallisia vapauksia ja tuoneet oman näkemyksensä esille poliitikkoja arvioidessaan, mutta kommenttien ei voida katsoa suoranaisesti viittaavan poliitikkojen onnistumiseen tai epäonnistumiseen. Kommenttien kieli oli aineistossa kuvailevaa ja kantaa ottavaa kuten tässä *Iltalehden* arviossa kristillisdemokraattien puheenjohtaja Sari Essayahin suorituksesta:

”Essayahista on vaalitaisteluissa kuoriutunut kiihkeämpi maaseudun ja maanviljelyn puolustaja kuin keskiverrosta kepulaisesta kunnanvaltuutusta Pohjanmaalla.” (Parkkonen 2019)

Komentissa toimittaja tuo esille oman näkemyksensä ja tulkitsee Essayahin esiintymistä ja poliittisia avauksia. Kommentista ei kuitenkaan oman tulkintani mukaan käy suoranaisesti ilmi, pitääkö toimittaja Essayahin toimintaa onnistuneena vai epäonnistuneena. Siksi en tunnista kommentista epäonnistumisen tai onnistumisen diskursseja.

Pitkäsen (2014, 169) mukaan vaaliohjelmista kirjoittelun painopiste siirtyi 1980-luvulla asioista mielikuviin. Tämä oli havaittavissa aineistossani erityisesti tulkinnallisen diskurssin kohdalla, sillä kommentteissa korostuivat poliitikoista ja heidän sanomisistaan välittyvät mielikuvat. Nämä mielikuvat olivat luonnollisesti toimittajien omia tulkintoja: *Iltalehti* kirjoitti muun muassa Petteri Orpon vaikuttaneen ”kaverilta, joka ei koskaan olisi ollut hallituksessa tekemässä sote-uudistusta” (Karvala 2019). *MTV Uutisten* toimittaja taas tulkitsi, että kokoomuksen puheenjohtajan ilmeestäkin näki, etteivät keskustaa edustaneen Annika Saarikon ”kovat sote-iskut” miellyttäneet (Lehtimäki 2019).

Tulkinnallisen diskurssin avulla oli oman näkemykseni mukaan mahdollista havaita toimittajien omia mielipiteitä ja näkemyksiä vaalitentien lähtökohdista ja sii-

hen osallistuneista puolueista ja puheenjohtajista. *Helsingin Sanomien* arviossa sinisten puheenjohtaja Sampo Terhon kuvailtiin hokeneen vastuullisuudesta tentin talousosiossa. Havaittiin tässä kommentissa epäonnistumisen diskurssin. Lauseen perään todettiin, ettei Terholle ollut isoa roolia tarjolla tentissä ylipääntään. Tässä lauseessa havaittiin taas tulkinnallisen diskurssin: kommentti sivuaa puolueen taustoja eli perussuomalaisen hajoamista, jonka seurauksena osa perussuomalaisista irtaantui omaksi puolueeksi, Siniseksi tulevaisuudeksi. Puolueen lähtökohdat olivat kuitenkin hankalat, ja kannatus ennen eduskuntavaaleja alhainen. Näin ollen toimittajan mukaan Terhon ja hänen puolueensa rooli vaalitentissä ei ollut alun perinkään suuri. Isotaluksen (2017, 155) havaitsemat ennako-odotukset ja niiden merkitys arvioihin toistuvat näkemykseni mukaan tässäkin havainnossa. Pekka Haaviston suoriutumisesta *Ilta-lehti* kirjoitti taas seuraavalla tavalla:

”Harmaudessaan vihreiden Antti Kalliomäki. Pätkä-pj:n Into kateissa, kun vaalivoitto plakkarissa?” (Koskinen 2019)

Tulkinnalliset vapaudet ilmentyivät diskurssissa myös niin sanottuina ”piikkeinä” poliitikkoja kohtaan. Muun muassa *MTV Uutiset* kirjoitti, että vaalitentin tenttaattorit pitivät perussuomalaisen Jussi Halla-ahon tiukoilla muutamissa tentin osioissa. Toimittaja totesi myös kommentissaan, että tästä Halla-aho ”saaneen omiltaan vain sympatiaa” (Lehtimäki 2019). *Ilta-lehden* toimittaja taas kirjoitti, että kristillisdemokraattien puheenjohtaja Sari Essayah valitsi tentin loppupuolen kirjavalinnakseen ”yllättäen” Raamattua tutkivan kirjan, jonka halusi erityisesti Li Anderssonin lukevan (Karvala 2019). Tulkinnallinen diskurssi luo oman näkemykseni mukaan puolueen puheenjohtajista ennen kaikkea inhimillistä kuvaa: poliitikotkin voivat olla väsyneitä, ärtyneitä ja piruilla kollegoilleen.

Kolmesta aineistostani tulkinnallinen diskurssi esiintyi eniten *Ilta-lehden* arvioissa. *Ilta-lehden* arvioissa tulkinnallinen diskurssi havaittiin 22 arviossa, *MTV Uutisten* arvioissa diskurssi havaittiin taas 19 toimittajan kommentissa. *Helsingin Sanomien* arvioissa diskurssi havaittiin kuudessa arviossa. Yhteensä tulkinnallinen diskurssi havaittiin aineistossa 47 arviossa eli pyöristettynä 75 prosentissa arvioista.

4.5 Artikkelien visuaaliset elementit

Helsingin Sanomien arvioissa poliitikkoja arvioitiin yksilöllisesti antamalla jokaiselle kirjallista palautetta. *Iltalehden* arvioissa poliitikoille annettiin kirjallisen arvion lisäksi leijona- ja lammaskerkejä: lampaat viittasivat epäonnistumiseen ja leijonat onnistumiseen. *MTV Uutisten* arvioissa toimittajat taas antoivat poliitikoille kirjallisten arvioiden lisäksi pöllömerkkejä sen mukaan, kuinka hyvin he pärjäsivät. Vaikka keskityinkin tutkimuksessani pääasiassa toimittajien kirjoittamiin, kirjallisiin arvioihin, en voi sivuuttaa *MTV Uutisten* ja *Iltalehden* merkkielementtejä. Näkemykseni mukaan ne lisäävät vaalitentin kilpailuasetelmaa ja asettavat poliitikot paremmuusjärjestykseen onnistuneimmasta epäonnistuneimpaan.

Helsingin Sanomien artikkelissa poliitikkoja ei asetettu varsinaiseen paremmuusjärjestykseen. *Iltalehden* arvioiden mukaan parhaiten pärjäksi keskustaa edustanut Annika Saarikko, joka ansaitsi kolme leijonaa ja yhden lampaan. Huonoiten pärjäksi sosiaalidemokraattien Antti Rinne, joka ansaitsi kolme lammasta, muttei yhtäkään leijonaa. *MTV Uutisten* raadin mukaan parhaiten pärjäksi Annika Saarikko, joka ansaitsi 15 pöllöä. Huonoiten pärjäsivät perussuomalaisen Jussi Halla-aho ja sinisten Sampo Terho, jotka molemmat saivat raadilta kuusi pöllöä. *Helsingin Sanomien* ja *Iltalehden* artikkeleissa poliitikkojen arviot järjestettiin aakkosjärjestykseen poliitikkojen sukunimen mukaan. *MTV Uutisten* artikkelissa poliitikot ja heidän arvionsa oli järjestelty paremmuusjärjestykseen niin, että Annika Saarikon arvio oli ensimmäisenä ja Jussi Halla-ahon ja Sampo Terhon arviot viimeisenä.

Iltalehden artikkeli sisälsi valokuvan Antti Rinteestä, jota pidettiin vahvana pääministeriehdokkaana ennen eduskuntavaaleja. Pääkuvan paikalla *Iltalehden* artikkelissa oli video, jossa pyöri aikaisemmin maanantaina 8. huhtikuuta 2019 järjestetty Alma Median ja *Iltalehden* suuri vaalitentti. *Helsingin Sanomien* uutisen pääkuvana oli valokuva *MTV Uutisten* Oodissa järjestämästä vaalitentistä, jossa kaikki puolueiden puheenjohtajat näkyivät. Artikkelisiin oli upotettu myös video Annika Saarikon ja Petteri Orpon välisestä sote-uudistusta koskevasta väittelystä. Myös *MTV Uutisten* artikkelissa pääkuvan paikalla oli sama valokuva vaalitentistä, kuin *Helsingin Sanomilla*. *MTV Uutisten* artikkeli oli kuitenkin

ainoa, jossa jokaisesta puheenjohtajasta löytyi myös yksittäiset lähikuvat arvioiden kohdalta. Vaikka artikkelin arvioissa ei arvioitu poliitikkojen ulkonäköä tai pukeutumista, katson valokuvien korostavan vaalitenttien visuaalisuutta artikkelissa.

4.6 Tulokset ja tutkimuskysymyksiin vastaaminen

Olen tässä tutkimuksessa analysoinut aineistoani diskurssianalyysin avulla. Tunnistin aineistosta neljä diskurssia. Lähtöoletuksena oli, että tarkastelemistani poliitikkoja arvioivista teksteistä olisi tunnistettavissa onnistumisen ja epäonnistumisen diskurssit. Näiden lisäksi tunnistin jäljelle jääneestä materiaalista vielä kaksi muuta diskurssia: sisällöllisen diskurssin ja tulkinnallisen diskurssin. Keskeytin analyysissä tarkastelemaan miten asioita esitetään aineistoissa ja miten niistä puhutaan.

Tutkimuskysymykseni olivat seuraavat:

1. Millaisia poliitikkoja kuvaavia diskursseja esiintyy *Helsingin Sanomien*, *Ilta-lehden* ja *MTV Uutisten* kirjoittamissa arvioissa *MTV Uutisten* Suuresta vaalitentistä 10.4.2019?
2. Onko aineistossa havaituissa diskursseissa nähtävissä eroja näiden kolmen median välillä?

Havaitsemani diskurssit osoittavat, että vaalitentti näyttäytyi pikemminkin yksittäisten henkilöiden valtataisteluna poliittisten ryhmien tai aatteiden sijaan. Eriyisesti onnistumisen diskurssi vahvisti mielikuvaa kilpailuasetelmasta ja taistelusta. Arvioissa tuotiin esille, kuinka poliitikot haastoivat, hyökkäilivät ja kärjistivät toisiaan. Onnistumisen diskurssi loi oman tulkintani mukaan puolueen puheenjohtajista kovan ja taistelunhaluisen kuvan. Epäonnistumisen diskurssi ilmensi taas täysin päinvastaista kuvaa: poliitikot olivat näkymättömiä, epävarmoja ja arkoja.

Onnistumisen ja epäonnistumisen diskurssien perusteella voidaan tehdä jonkinlaisia päätelmiä siitä, minkälaisella esiintymisellä ja olemuksella poliitikot voivat

onnistua vaalitentteissä. Toisaalta diskurssien määrä ja esiintyvyys vaihteli eri artikkelien välillä. Arviot olivat yksittäisten toimittajien subjektiivisia näkemyksiä, ja vaikka jokainen neljästä diskurssista oli tunnistettavissa kaikissa kolmessa artikkelissa, näkemuserojakin löytyi. Esimerkiksi *Helsingin Sanomien* arviossa Vasemmistoliiton Li Andersson sai kehuja kokoomuksen Petteri Orpon haastamisesta ja itsevarmasta esiintymisestä (Pullinen 2019). Haastaminen tunnistettiin myös *Iltalehden* arviossa, mutta samalla Anderssonin katsottiin elehtineen jopa ylimieleisesti Orpon kanssa kommunikoidessaan (Parkkonen 2019). Isotalus (2017, 155) kritisoikin suomalaisen median tapaa arvioida vaalitenttejä: hänen mukaansa kotimaan mediassa on yleistynyt tapa, jossa poliitikkojen suoriutumista arvioivat yksittäiset toimittajat kovinkin sanakääntein. Isotalus (2017, 155) alleviivaa, että on tiedostettava, että arviot voivat vaikuttaa voimakkaasti äänestäjien näkemyksiin poliitikoista. Lukijalle voisi siis syntyä varsin positiivinen kuva Li Anderssonista *Helsingin Sanomien* artikkelin perusteella, mutta *Iltalehden* arvion perusteella mielikuva puheenjohtajasta saattaisi päinvastoin muodostua kielteiseksi.

Vaaliväittelyiden on arvioitu suuntaavan huomiota liikaa siihen, ketkä ovat keskustelun päätyttyä voittajia ja häviäjiä (Isotalus 2017, 154). Onnistumisen diskurssi osoittaa näkemykseni mukaan, että vaaliväittelyn tavoitteena tulisi olla väittelyiden voittaminen, ääneen pääseminen ja joukosta erottuminen. Diskurssi korostaa vaalitenttien olemusta kilpailuareenana, joka vahvistaa vaalitenttien luonnetta mediatapahtumana. MTV Uutisten vaalitenttiä voidaan pitää erityisenä tapahtumana, sillä se kokosi yhteen noin 1,2 miljoonaa katsojaa (Finnpanel 2019). Vaalitentistä muodostui mediatapahtuma kuitenkin vasta siinä vaiheessa, kun muut tiedotusvälineet alkoivat rakentaa tentistä ainutlaatuista tilaisuutta. Katson, ettei vaalitentistä olisi muodostunut lopputuloksen kaltaista kilpailuareenaa, jos muun muassa *MTV Uutiset* ei olisi julkaissut tentin jälkeisiä arvioita ja kruunannut Annika Saarikosta tentin epävirallista voittajaa.

Mediatapahtuman muodostumisessa merkittävässä roolissa on näkemykseni mukaan Isotaluksen (2017, 22) määritelmä median, poliitikon ja äänestäjän välillä vallitseva suhde. Kuten tutkimuksen teoriaosuudessa määrittelin, poliitikko

saa medialta julkisuutta ja media poliitikolta materiaalia. Äänestäjältä poliitikko saa luottamusta ja äänestäjä saa poliitikolta puolestaan luottamusta ja kohtalonyhteyttä. Äänestäjät tarjoavat medialle taas kysyntää ja klikkauksia ja medialta äänestäjä saa tietoa ja viihdettä (Isotalus 2017, 21). Tämä kolmen tahon välinen riippuvuussuhde asettaa näkemykseni mukaan tarpeen vaalitentteille ja niistä kirjoitetuille journalistisille sisällöille. Koska *MTV Uutisten* järjestämä vaalitentti toi yhteen yli miljoonayleisön, potentiaalinen lukijamäärä vaalitentistä kirjoitetuille uutisille osattiin ennakoida suureksi.

Koska mediatapahtumat pystyvät kokoamaan yhden asian äärelle runsaan joukon ihmisiä, ne ovat hyvä osoitus median merkityksestä yhteiskunnassa (Sepänen & Väliverronen 2012, 113). Medioituneessa yhteiskunnassa media välittää lukijoille tietoa muun muassa politiikasta. Vaalitentti välitti MTV3-kanava, mutta myös tentin jälkeen tietoa, tunnelmia ja mielikuvia vaalitentistä välitti media. Laajemmin tarkasteltuna näen, että median merkitys vaaleissa on suuri. Vuoden 2015 eduskuntavaaleja seurattiin perinteisistä medioista eniten television uutis- ja ajankohtaisohjelmista. Niitä oli seurannut ennen vaaleja hyvin tai melko paljon yli puolet vuoden 2015 eduskuntavaalitutkimuksen vastaajista. Seuraavaksi suosituimpia tietolähteitä olivat sanomalehdet ja television vaalikeskustelut. (Grönlund 2016, 67–70). Tutkimuksen aineisto vahvistaa tulkintani mukaan käsitystä siitä, että politiikka koetaan median kautta, median muovamana. Erityisesti *MTV Uutisten* artikkelissa koko vaalitentti käsiteltiin artikkelissa kolmen toimittajan näkemysten kautta, koska erillistä uutistekstiä vaalitentti sisällöstä ei artikkelissa ollut.

Koska politiikka on tullut entistä riippuvaisemmaksi mediasta, sen täytyy mukautua median toimintatapoihin: tämä näkyy esimerkiksi poliittisissa väittelyissä, jotka vastaavat yhä enemmän median tarpeita (Ampuja, Koivisto & Väliverronen 2014, 27.) Aineisto osoittaa, että vaaliväittely tarjosi paljon otsikoita ja sitaatteja median hyödynnettäväksi. Kiivaat väittelyt ja päälle puhumiset vaalitentissä eivät näkemykseni mukaan kuitenkaan edistä poliittista keskustelua tai sen tasoa. Esimerkiksi *Helsingin Sanomat* tarjosi artikkelissaan erillistä videoklippia lukijoilleen Saarikon ja Orpon sote-väittelystä. Video todennäköisesti keräsi käynnis-

tyskertoja ja palveli näin ollen median tarpeita, mutta se ei välttämättä ollut poliittisen keskustelun kannalta rakentava dialogi.

Politiikan henkilöitymisen on nähty haastavan politiikan uutisointia: kun valokeilassa ovat poliitikot, asiasisältöjen on pelätty jäävän henkilöiden varjoon (Isotalus 2017, 54). Tutkimuksen aineistossa havaittu sisällöllinen diskurssi viittaa kuitenkin siihen, ettei politiikan asiasisältöjä ole unohdettu uutisoinnissa. Tulkitsen aineistoon ja analyysiin perustuen, että pienempään rooliin näyttävät jääneen itse puolueet. Poliittisista avauksista ja näkökulmista kerrottiin median arvioissa, mutta ainoastaan poliitikkojen suulla. Sote-uudistuksen uhkakuvat eivät olleet Vasemmistoliiton huoli, vaan Li Anderssonin murhe. Sisällöllisen diskurssin rooli jäi aineistossa kaikista pienimpään rooliin ja kuten jo aikaisemmin analyysissäni totesin, kaikkien poliitikkojen avauksia ei kommentoitu ilman toimittajien omia tulkintoja tai toiminnan arvottamista.

Hieman yllättäen havaitsin aineistosta viimeisimpänä tulkinnallisen diskurssin, joka näkemykseni mukaan antoi tutkimukseni kannalta mielenkiintoisia havaintoja. Yllättävää oli myös se, että neljästä diskurssista juuri tulkinnallinen diskurssi esiintyi arvioissa kaikista eniten. Tulkinnallinen diskurssi osoitti, että aineistosta löytyi runsaasti toimittajien kommentteja, joissa poliitikkojen esiintymistä tulkittiin vapaasti ja melko suurin sanakääntein ilman, että poliitikkojen osoitettiin suoranaisesti onnistuneen tai epäonnistuneen. Diskurssi ilmensi vaalitentistä välittyneitä mielikuvia ja tunnelmaa toimittajien näkökulmasta. Poliitikot olivat näissä kommentteissa monella tapaa vaillinaisia. Poliitikot olivat muun muassa ärtyneitä ja epäkohteliaita hahmoja, jotka yrittivät vakuutella vain omia äänestäjiään ja kerätä heiltä säälipisteitä.

Neljän tunnistamani diskurssin esiintyvyys oli tutkimuksen aineistossa tasaista. Lähes kaikista arvioista oli tunnistettavissa vähintään kaksi eri diskurssia. Aineistossa oli myös kommentteja, joista oli tunnistettavissa kaikki neljä diskurssia. Tulkitsen tämän perusteella, että toimittajien arvioita voidaan pitää monipuolisina. Diskurssit eivät siis sulkeneet toisiaan pois: samasta arviosta oli mahdollista tunnistaa sekä onnistumisen että epäonnistumisen diskurssi.

Kolmen eri artikkelin väliset diskurssierot jäivät ohuiksi. Havaintojeni perusteella on kuitenkin mahdollista tehdä muutamia tulkintoja. Epäonnistumisen ja onnistumisen diskurssin esiintyvyys oli lähes yhtä runsasta aineistossa. Artikkelikohdaisesti molempia esiintyi lähes yhtä paljon. *Iltalehden* artikkeli oli kuitenkin ainoa, jonka arvioissa useammassa tunnistettiin epäonnistumisen diskurssi onnistumisen sijaan. *Helsingin Sanomien* ja *MTV Uutisten* artikkeleissa onnistumisen diskurssi löytyi useammasta kommentista, kuin epäonnistumisen diskurssi. Sisällöllisen diskurssin havaitsin eniten *Iltalehden* kommentteissa. Sisällöllisen diskurssin kommentteja oli enemmän *Iltalehdessä*, kuin *MTV Uutisten* artikkeleissa, vaikka *MTV Uutisten* artikkeli ei sisältänyt erillistä osuutta, jossa olisi käsitelty vaalitentin sisältöjä. *Helsingin Sanomien* artikkelissa sisällöllinen diskurssi löytyi vain neljästä arviosta. Kyseisestä artikkelista tunnistettiin vähiten myös tulkinnallista diskurssia. Eniten tulkinnallinen diskurssi esiintyi *Iltalehden* toimittajien arvioissa.

Näiden havaintojen perusteella tulkitsen, että *Helsingin Sanomien* arviot keskittyivät pääasiassa poliitikkojen onnistumisiin ja epäonnistumisiin, eikä arvioissa annettu yhtä paljon tilaa toimittajan omille tulkinnoille tai vaalitentin poliittisille sisällöille, kuin *Iltalehden* ja *MTV Uutisten* artikkeleissa. *MTV Uutisten* artikkeleissa vaalitentin sisällöt jäivät pienempään rooliin, kuin *Iltalehden* artikkelissa. *Iltalehden* toimittajien kommentteissa esiintyi eniten toimittajien omaa tulkintaa. Onnistumisen diskurssi taas oli diskursseista pienimmässä roolissa *Iltalehdessä*. *Iltalehden* kommentit sisälsivät eniten variaatiota diskurssien välillä, *Helsingin Sanomien* arviot taas vähiten. Katson, että moniäänisyyttä lisäsi se, että *Iltalehden* ja *MTV Uutisten* arvioista vastasivat useat toimittajat. *Helsingin Sanomien* arviot kirjoitti taas vain yksi toimittaja. *MTV Uutiset* julisti tentin voittajan aineiston perusteella selkeimmin. Tämän voidaan katsoa olevan yhteydessä siihen, että *MTV Uutiset* myös vastasi tentin järjestämisestä ja näin ollen otti vaalitenttiä arvioidessa selkeimmin arvostelutuomarin roolin. Muilta osin tutkimuksessa ei tunnistettu, että vaalitentin järjestäjän rooli olisi vaikuttanut artikkelin sisältöön *MTV Uutisten* kohdalla.

5. POHDINTAA

Olen tässä tutkimuksessa analysoinut kolmen eri median toimittajien kirjoittamia arvioita puolueiden puheenjohtajien suoriutumisesta *MTV Uutisten* järjestämässä eduskuntavaalitentissä 10.4.2019. Tavoitteenani oli tarkastella, millaista kuvaa toimittajien arviot luovat poliitikoista. Oma mielenkiintoni keskittyi siihen, miten asioista puhutaan eli miten poliitikot esitetään aineistossa. Tunnistetut diskurssit vahvistivat vaalitenttin piirteitä mediatapahtumana ja asettivat poliitikot kilpailuasetelmaan toisiaan vastaan. Onnistumisena pidettiin toisten puheenjohtajien haastamista, epäonnistumisena taas vaisua ja epäselvää ulosantia. Vaikka aineistossa on tunnistettavissa henkilöitymisen piirteitä, myös vaalitenttin asiakysymykset saivat tilaa artikkeleissa. Hieman yllättäen aineistosta tunnistettiin myös runsaasti toimittajien omia tulkinnallisia kommentteja, joissa poliitikkojen esiintymistä tulkittiin muita diskursseja vapaammin ja laajemmin.

5.1 Tutkimuksen reflektio

Hyödynsin tässä tutkimuksessa tutkimusmenetelmänä diskurssianalyysia. Pyrin diskurssianalyysin avulla selvittämään millaisia piirteitä ja asioita pidetään poliitikkojen kannalta suotuisina ja epäsuotuisina. Mielestäni tutkimusmenetelmä osoittautui toimivaksi. Päädyin analysoimaan aineistoani lausetasolla. Suurempia kokonaisuuksia tarkastelemalla kommenttien merkitykset olisivat saattaneet muuttua ja näin ollen tutkimustulokset olisivat voineet poiketa nykyisistä.

Tutkimuksen heikkoutena näen sen, että vaaliohjelmista ja -tenteistä tehtyjen tutkimusten määrä on hyvin rajallinen. Vaikka poliittista journalismia, vaaliväiteläyitä ja poliitikkojen esiintymistä televisiossa on tutkittu runsaasti, vaaliohjelmista kirjoitettuihin arvioihin keskittyvää tutkimusta oli hyvin rajallisesti saatavilla. Tutkielmani teoreettinen viitekehys vaalitenttien kirjoitusten osalta nojasi hyvin pitkälti Pitkäsen (2014) väitöskirjaan. Kuten totesin tutkimuksessani aikaisemmin, pidän tätä journalismin genreä vaikutusvaltaisena ja uskon, että arvioita kirjoittavien toimittajien vastuu on suuri. Siksi näenkin, että aihetta tulisi tutkia myös tulevaisuudessa. Pitkäsen (2014) väitöskirja sukeltaa kirjoitusten historiaan ja sen muutokseen 80-luvulle tultaessa. Tuoretta tutkimusta arvioista on kuitenkin vähän.

Tutkimuksen toiseen tutkimuskysymykseen vastaaminen jäi myös suppeaksi, koska aineistosta ei ollut tunnistettavissa suuria eroja. Suuremman aineiston avulla erot olisivat saattaneet erottua selkeämmin. Nyt tulkinnot pohjautuivat vain pieniin eroavaisuuksiin. Toisaalta pidän tutkimukseni kannalta olennaisena havaintona myös sitä, ettei suuria eroja tunnistettu ja että kaikki diskurssit oli tunnistettavissa kaikista kolmesta artikkelista.

5.2 Tutkimuksen laajempi merkitys

Tutkimukseni keskittyy aineistoni kautta yksittäistapaukseen, eikä tutkimuksen tuloksia voida siksi yleistää laajemmaksi ilmiöksi. Rajatun aineiston tähden myöskään kolmen median diskurssien välisiä eroja ei voida yleistää linjaeroiksi. Näen tutkimustulosten viittaavan kuitenkin loogiseen jatkumoon peilattessani niitä tutkimukseni teoreettiseen viitekehykseen.

Kotimaan mediassa on yleistynyt tapa, jossa poliitikkojen suoriutumista arvioivat yksittäiset toimittajat joskus kovinkin sanakääntein. Arviot poikkeavat näkemykseni mukaan siitä, millaisia arvosteluja muun muassa poliitikkojen viestintään ja esiintymiseen erikoistuneet tutkijat kirjoittavat. Kirjoitukset muokkaavat mielikuviamme poliitikoista ja siksi pidän tärkeänä, että toimittajien näkemykset ja lähtökohdat vaalitenttiarvioiden kirjoittamiseen tulevat läpinäkyvämmäksi.

Vaalitenttejä koskevat arvostelut kiinnostavat minua ja siksi haluaisin jatkaa niiden tarkastelua myös tulevassa Pro Gradu -tutkielmassani. Artikkeleiden sijaan tarkastelun kohteena olisivat toimittajat, jotka arvioivat poliitikkojen suoriutumista vaaliteisteissä. Tutkimusta varten toteutettaisiin haastatteluja vaaliteisteistä arvioita kirjoittaville toimittajille. Tutkimus keskittyisi selvittämään toimittajien näkemyksiä siitä, mitä poliitikoilta vaaditaan, jotta he voivat menestyä vaaliteisteissä. Tulokset antaisivat näin merkittävää tietoa niin poliitikoille kuin yleisöille, ja tekisivät toimittajien arvioista läpinäkyvämpiä.

LÄHTEET

Adam, Silke ja Michaela Maier. 2016. "Personalization of Politics A Critical Review and Agenda for Research." *Annals of the International Communication Association* 34 (1): 213-257. <https://doi.org/10.1080/23808985.2010.11679101>.

Alho, Arja. 2012. "Politiikan henkilöityminen – tunteita ja skandaalinkäryä." *Media & Viestintä* 35 (2): 92–97. <https://journal.fi/mediaviestinta/article/view/62888>.

Ampuja, Marko, Juha Koivisto ja Esa Väliverronen. 2014. "Medioituminen: iskusana, analyttinen työkalu vai uusi paradigma?" *Media & Viestintä* 37 (2): 22–37. <https://journal.fi/mediaviestinta/article/view/62864>.

Borg, Sami. 2020. "Asiakysymykset ja äänestäjien liikkuvuus." Teoksessa *Politiikan ilmastonmuutos. Eduskuntavaalitutkimus 2019*, toimittaneet Sami Borg, Elina Kestilä-Kekkonen ja Hanna Wass, 240–257. Helsinki: Oikeusministeriö. <http://urn.fi/URN:ISBN:978-952-259-838-7>.

Borg, Sami, Elina Kestilä-Kekkonen ja Hanna Wass. 2020. *Politiikan ilmastonmuutos. Eduskuntavaalitutkimus 2019*. Helsinki: Oikeusministeriö. <http://urn.fi/URN:ISBN:978-952-259-838-7>.

Couldry, Nick ja Andreas Hepp. 2016. *The Mediated Construction of Reality*. Cambridge: Polity Press.

Dayan, Daniel ja Elihu Katz. 1992. *Media Events: The Live Broadcasting of History*. Cambridge: Harvard University Press.

Finnish Internet Audience Measurement FIAM. 2021. *Public Media Site Toplist*. Viitattu 24.4.2021. <https://datastudio.google.com/u/0/reporting/445ac769-037b-408e-b383-9014d561cee5/page/QCkcB>.

Finnpanel. 2019. *Katsotuimpien ohjelmien TOP-listat*. Viitattu 10.3.2021. <https://www.finnpanel.fi/tulokset/tv/vuosi/topv/2019/mtv3.html>.

Grönlund, Kimmo. 2016. ”Vuoden 2015 eduskuntavaalien analyysi: Eduskuntavaalit 2015.” Teoksessa *Poliittisen osallistumisen eriytyminen. Eduskuntavaalitutkimus 2015*, toimittaneet Kimmo Grönlund ja Hanna Wass, 58–76. Helsinki: Oikeusministeriö. <http://urn.fi/URN:ISBN:978-952-259-517-1>.

Hakala, Salli, Juha Herkman ja Anu Kantola. 2012. ”Politiikkaa mediayhteiskunnassa.” *Media & Viestintä* 35 (2): 2–4. <https://journal.fi/mediaviestinta/article/view/62885>.

Herkman, Juha. 2008. ”Viihdemedian rooli vaaleissa: Analyysi vuoden 2006 presidentinvaaleista.” *Media & Viestintä* 31 (4): 4–23. <https://doi.org/10.23983/mv.63008>.

Isotalus, Pekka. 2017. *Mediapoliitikko*. Helsinki: Gaudeamus.

Jokinen, Arja, Kirsi Juhila ja Eero Suoninen. 2016. *Diskurssianalyysi : teorit, peruskäsitteet ja käyttö*. Tampere: Vastapaino.

Media Audit Finland. 2021. *Kansallinen mediatutkimus 2020 (KMT)*. Viitattu 18.4.2021. https://mediaauditfinland.fi/wp-content/uploads/2021/01/KMT_2020_lukijamaarat-26-01-2021.pdf.

Moring, Tom ja Juri Mykkänen. 2012. ”Vaalikampanjat ja viestinnällistyminen” Teoksessa *Muutosvaalit 2011. Eduskuntavaalitutkimus 2011*, toimittanut Sami Borg, 62–77. Helsinki: Edita Prima Oy. <http://urn.fi/URN:ISBN:978-952-259-172-2>.

Pitkänen, Ville. 2014. ”Puolueiden keskustelutilaisuuksista mediatapahtumiksi. Television vaaliohjelmat ja niihin liittynyt sanomalehtijulkisuus 1960-luvulta 1980-luvulle.” Väitöskirja, Turun yliopisto. <http://urn.fi/URN:ISBN:978-951-29-5616-6>.

Reunanen, Esa. 2012. ”Mediapääoma poliitikkojen kokemana.” *Media & Viestintä* 35 (2) 5–22. <https://doi.org/10.23983/mv.62886>.

Reunanen, Esa. 2020. *Uutismedia verkossa 2020. Reuters-instituutin Digital News Report - Suomen maaraportti*. Tampereen yliopisto. <http://urn.fi/URN:ISBN:978-952-03-1610-5>.

Seppänen, Janne ja Esa Väliaverronen. 2012. *Mediayhteiskunta*. Tallinna: Vastapaino.

Sumiala, Johanna, Minttu Tikka, Jukka Huhtamäki ja Katja Valaskivi. 2016. ”#JeSuisCharlie – Towards a multi-method study of hybrid media event.” *Media and Communication* 4 (4): 97–108. <https://doi.org/10.17645/mac.v4i4.593>.

Tilastokeskus. 2021. *Väestön tieto- ja viestintätekniikan käyttö 2016–2020*. Viitattu 24.2.2021. <http://www.stat.fi/tietotrendit/artikkelit/2021/median-merkitys-on-kasvanut-pandemian-aikana-monet-ikaihmiset-ovat-ottaneet-melkoisen-digiloi-kan/>.

von Schoultz, Åsa, Theodora Järvi ja Mikko Mattila. 2020. ”Edustuksellisuuden henkilökohtainen ulottuvuus – puoluejohtajat ja ehdokkaat” Teoksessa *Politiikan ilmastonmuutos. Eduskuntavaalitutkimus 2019*, toimittaneet Sami Borg, Elina Kestilä-Kekkonen ja Hanna Wass, 169–192. Helsinki: Oikeusministeriö. <http://urn.fi/URN:ISBN:978-952-259-838-7>.

Väliaverronen, Esa ja Risto Kunelius. 2009. ”Politiikan journalismi medioitumisen aikakaudella.” Teoksessa *Journalismi murroksessa*, toimittanut Esa Väliaverronen, 225–285. Helsinki: Gaudeamus.

AINEISTO

Pullinen, Jussi. 2019. ”MTV3:n suuressa vaalitentissä nähtiin yllättävä sote-hyökkäys – Näin puheenjohtajat pärjäsivät.” *Helsingin Sanomat* 10.4.2019. Luettu 10.2.2021. <https://www.hs.fi/politiikka/art-2000006066324.html>

Karvala, Kreetta, Mika Koskinen ja Tommi Parkkonen. 2019. ”Leijonat ja lampaat olivat tällä kertaa enimmäkseen lampaita: Kainuun loistava tulevaisuus, sattumatuplat lastenkirjoissa ja Rinne upposi Nato-suohon.” *Iltalehti* 10.4.2019. Luettu 10.2.2021. <https://www.iltalehti.fi/eduskuntavaalit-2019/a/907853eb-b02f-4d4e-9d6c-5db4cda40b7f>

Kärki, Jussi, Eeva Lehtimäki ja Ilkka Ahtiainen. 2019. ”Saarikko ei pelännyt kuumassa paikassa, vaan rysäytti itsensä illan kärkinimeksi – Näin Pöllöraati arvioi Suuren vaalitenttiin.” *MTV Uutiset* 10.4.2019. Luettu 10.2.2021. <https://www.mtvuutiset.fi/artikkeli/saarikko-ei-pelannyt-kuumassa-paikassa-vaan-rysaytti-itsensa-illan-karkinimeksi-nain-polloraati-arvioi-suuren-vaalitenttin/7360124#gs.w45lfg>